Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO

Oslo 19/2 2024

Et kvalitetssystem for framtida skole

Takk for at vi får mulighet til å komme med et skriftlig innspill også, og takk for jobben vårt medlem Henning Hansen har lagt ned – vi er stolte! Det er et solid arbeid som er lagt ned, og utvalget har brukt mye tid på å hente inn et godt kunnskapsgrunnlag – så her har de virkelig gjort en grundig jobb. Dagens system er, som utvalget avdekket, mer orientert mot styring enn utvikling. I tillegg er det i dag mer bevissthet rundt den mangfoldige elevgruppen og de ulike behovene som skolen skal dekke. Det er økte forventninger til hva skolen skal løse, og endrede og nye behov for kompetanse. Dette krever også noe av våre medlemmer i de ulike profesjonsfellesskapene over hele landet. Akkurat nå er vi inne i en stor diskusjon rundt eksamen og KI for eksempel. Derfor er det bra at det i hele rapporten er fokus på kompetanseheving. Modellen som utvalget har laget for å billedgjøre det nye systemet viser også behovet for kompetanse. Denne modellen viser også tydelig hvor fokuset til alle aktørene må være – elevens læring og trivsel. Og for å oppnå dette må det jobbes sammen.

Ifølge mandatet til utvalget er dagens kvalitetsvurderingssystem innført på ulike tidspunkt, med ulike begrunnelser og lite sammenhengende. Det nye kvalitetsutviklingssystemet har altså som mål å i større grad bidra til å styrke samspillet mellom elev og lærer, og være en tydelig dialog mellom lærer og ledelse. Det er jo også lærerne som kjenner elevene best og vet hva de trenger for å lære. Vi vil likevel poengtere at dette må en finne i samspill med elevene, og vi støtter tanken om elevmedvirkning som utvalget hele tiden trekker frem.
Fordi ifølge Statens arbeidsmiljøinstitutt er en av årsakene til stress og emosjonelle plager nettopp det at en ikke selv kan være med på å styre egen arbeidsdag. Elever melder oftere og oftere fra om at de kjenner på stress og press, og vi tror at ved å la dem medvirke til egen hverdag vil de se nytten bedre og dermed få mer grep om skolehverdagen sin. I tråd med dette kommer også utvalgets mål ved et nytt kvalitetssystem, å unngå økt prøvetrykk.

Det foreslås å avvikle dagens elevundersøkelse og erstatte den med en ny skolemiljøundersøkelse. Dette stiller SL seg bak. Vi har alle de siste tallene fra elevundersøkelsen friskt i minne, der tallene på mobbing går opp, særlig på de laveste trinnene, og motivasjonen synker. I tillegg melder våre lærere om at gjennomføringen av elevundersøkelsen slik den er nå er en belastning for elevene. Det er spørsmål de ikke forstår, eller at de svarer som de forventer læreren vil ha det. Vi reagerer for eksempel på spørsmål som «..gleder du deg til skolen..» fordi vi mener at gleder ikke har samme innhold i dag som når undersøkelsen var ny. Skolene, og mest elevene, trenger en

undersøkelse der de kan melde tilbake om hvordan miljøet er og om hva som er bra for å forsterke det. De trenger å bli hørt, også de minste barna fra 1 – 4, så det må også utarbeides en skolemiljøundersøkelse for dem. Utviklingen i klasserom og uteområder med uro, vold og trakassering er alarmerende, og flukten fra yrket, særlig på de laveste trinnene er stor. Derfor støtter Skolenes landsforbund at det utvikles et verktøy for å følge opp alvorlige hendelser. Vi vil likevel minne på at alt kan ikke festes i et skjema, det at de ansatte har bedre tid til hver enkel elev, og økt kompetanse, er det beste verktøyet for å forebygge vold og trusler.

Tidlig innsats er viktig for å avdekke og hjelpe, og som flertallet i utvalget sier bør kartleggingsprøven i 1 klasse avvikles. Det er vi enige i, noe vi imidlertid er uenig i er om det er nødvendig å innføre en frivillig test i 2 og 3 klasse, rett og slett fordi vi er usikre på hvem som har på et behov for denne. Lærere og andre ansatte kjenner elevene sine godt, og det er bedre at tida blir brukt til å bygge relasjoner i stedet for å øve til og gjennomføre kartleggingsprøver. Vi mener at kostnadene på prøvene blir altfor høye i forhold til nytteverdien. Dette gjelder også utredningsprøvene som er foreslått på de ulike trinnene.

Når nasjonale tester ble innført i 2004, var det kunnskap som skulle testes, denne kunnskapen er ikke like tydelig verdt å teste i dag, nå har vi et kompetanseløft. For eksempel har vi fått en overordnet del som sier noe om hvordan læringen skal foregå. Nå skal vi som lærere finne og løfte frem kompetansen til elevene og det er noe helt annet enn tidligere. Utvalget foreslår å avvikle dagens nasjonale prøver og å utvikle nye læringsstøttende prøver, og da må testene være, som utvalget beskriver, utviklet i samarbeid med lærerne slik at også de ser nytten av testingen opp mot kompetansemålene i læreplanen. Når enkelte elever ikke yter sitt beste på de nasjonale prøvene fordi de vet at disse ikke blir brukt i vurderingsarbeidet, er det viktig at formålet med prøvene er tydelig for alle aktører, og at både lærere og elever har vært med på utformingen av prøvene slik at de også treffer kompetansemålene. Det er en høy prosentandel lærere som melder om at de ikke kan bruke de nasjonale testene i sitt vurderingsarbeid. Dersom en involverer profesjonsfellesskapet i dette arbeidet skjer det en profesjonalisering innenfra i stedet for ovenfra, og kvalitetsutviklingen styres av de som best vet hvor skoen trykker; lærere, elever og skoleledere. Da tilpasses testene bedre de lokale forholdene.
Altså, en hovedutfordring med dagens nasjonale prøver er etter utvalgets vurdering at de i for liten grad gir relevant informasjon og støtte til lærernes faglig-pedagogiske arbeid. Det er samtidig variasjon mellom lærerne knyttet til hvordan de opplever prøvenes relevans. Målet må være å ha så gode nasjonale prøver at mange av de lokale blir overflødige. Samtidig skal en ivareta lærerens autonomi og tilliten til læreren og

profesjonen. Her er det en hårfin balanse som gjør at det er viktig at lærerstemmen fortsatt blir hørt inn i arbeidet med nytt kvalitetsvurderingssystem. Prøvene må få et tydeligere utviklingsorientert fokus, og må i større grad enn dagens nasjonale prøver gi umiddelbare og konkrete tilbakemeldinger om elevenes læring. Denne beskrivelsen av dagens nasjonale prøver samsvarer med hva våre medlemmer i Skolenes landsforbund melder tilbake til oss. Våre lærere ser liten nytte i de nasjonale prøvene. I stedet er det bare noe som tar tid, men med liten nytteverdi.

Vi stiller oss også bak tanken om at dersom resultatene skal brukes nasjonalt og som et kunnskapsgrunnlag for politikere bør dette være sekundært. Utvalget foreslår også å utrede hvordan informasjon fra prøvene kan presenteres slik at den ikke legger til rette for rangering av skoler i tråd med formålet med det nye kvalitetsutviklingssystemet.
Vi er dermed enige med et mindretall av utvalget, mellom annet vårt medlem Henning Hansen, i at Elevundersøkelsen bør settes på vent til det er utviklet en ny utgave. Vi ser for oss at tanken om todeling er god, der en har en obligatorisk del og en valgfri del med spørsmål en kan velge tilpasset de lokale forholdene. Da er det imidlertid viktig at et utvidet trepartssamarbeid blir godt benyttet på skolene for å komme til en felles enighet om de valgfrie spørsmålene. Her synes vi det er naturlig at både elever og foreldre (gjennom FAU) deltar sammen med lærere og ledelse. Dette er særlig viktig i de samiske kommunene, og for elever som skal ha undervisning i og på samisk etter LK20Samisk.
Det er ulike aktører som trenger ulik informasjon om skolene. Alle trenger ulike tall og det må sikres en balanse mellom tillit og kontroll som går alle veier.

I prinsipp og handlingsprogrammet til Skolenes landsforbund skal vi mellom annet jobbe for at «.. tradisjonelle eksamener gjøres overflødig». Derfor er enige med majoriteten av utvalget om at en bør avvikle eksamen på grunnskolen, forutsatt at det foreligger gode strukturer på fastsetting av standpunktkarakterer. Selv om tallene er usikre er det tydelig at det er store besparelser i å kutte skriftlig eksamen på 10 trinn, dette kan i stedet brukes til å øke kompetansen på standpunktvurderingen. Kompetanseløftet har endret fra fokus på kunnskap til kompetanse. Det gjør igjen noe med metodene en velger å bruke i klasserommet, og bør dermed gjøre noe med sluttvurderingen. Samfunnet endres, det ser vi i KI debatten som pågår nå, da må skolen også endres. Som lærerorganisasjon tar vi også med oss videre at vi skal forhandle om sensorhonorar med Kunnskapsdepartementet. Det er stor enighet om at satsene bør opp, og at en bør øke antall minutter pr besvarelse. Skolenes landsforbund er enige i at det kan stilles spørsmål ved om det er behov for eksamen i grunnskolen når alle elever har rett til å fullføre videregående opplæring. Og som flertallet mener; at det er viktig at det fortsatt finnes gyldig og pålitelig informasjon om elevenes læring ved avslutningen av opplæringen, og at dette kan ivaretas gjennom å styrke kvaliteten på

standpunktkarakterene. Vi er ikke enige i at eksamen skal brukes som en rettesnor på kompetansen til lærere som setter standpunktkarakter i grunnskolen.
Det meldes om en flukt fra læreryrket, og mange nyutdannede kjenner på behovet for økt kompetanse allerede første år i yrket. Et av tiltakene som utvalget presenterer, som vil koste noe økonomisk, er et introduksjonsår for nyutdannede. Dette ligger allerede inne i SFS 2213 som de 6% nedsatt tid som pedagogisk personell kan få første yrkesåret. Problemet med denne er at det ikke er satt av tid eller kompensasjon til veilederen, og dette det vanskelig å gjennomføre, det blir et tiltak kun på papiret.. Skolenes landsforbund støtter forslaget fordi vi ser at noe av kompetansen som trengs i klasserommet kommer med erfaringsbasert kunnskap, og denne må vi videreføre. Dette er særlig med tanke på rekruttering og mangel på lærere. også for standpunktvurdering ser vi at det er nødvendig med et tydelig tiltak. Da må det, også her, være gitt tid både til den nyansatte/ufaglærte og veilederen.

Et annet tiltak som vil kunne få økonomiske konsekvenser er innføringen av en egen funksjon for kvalitetsutviklingssystemet. Det er viktig at noen har hovedansvaret for kvalitetssystemet, SL mener likevel at dette bør tilfalle rektor eller avdelingsleder. Dersom denne funksjonen tilfaller noen i profesjonsfellesskapet kan det føre til en fragmentering av ansvarsområder, eller en overvåking av ledelsen? Det kan også bli vanskelig å fullstendig definere hva som ligger i denne rollen – da kan vi risikere å få de samme problemstillingene som med lærerspesialisten som vi hvert fall satte spørsmålstegn ved. Vi ønsker oss tilstrekkelige verktøy til hele profesjonsfellesskapet slik at denne oppgaven kan løses med gode dialoger og nok kompetanse i alle ledd. Likevel anerkjenner vi at dette er et flertallsforslag, og da tenker vi at det aller viktigste her er at partssamarbeidet er helt tydelig, sentralt – men ikke minst lokalt på skolene!

Vi er også enige med majoriteten av utvalget om at det må presiseres i forskrift til opplæringsloven at det skal gjennomføres kvalitetsdialoger og at alle aktørene skal delta her. Og som gjentas i utredningen, og som ikke kan gjentas nok: Det er viktig med god forståelse for hverandres roller og ansvar, og med felles avklarte mål. Å ha en god dialog er vanskelig å lovfeste, så dette må det investeres tid til i profesjonsfellesskapene.

Å gjennomføre forskning for å få et riktig kunnskapsgrunnlag er viktig. Likevel er det mange som «forsker» på skolen nå i forbindelse med masterstudier, dette gir allerede et stort press på skolene. Derfor er vi usikre på om nytteverdien er stor nok til å innføre en fast ph.d forskningsprogram, om kunnskapen når frem dit den skal og vil føles relevant. Dette må utredes mer før vi kan støtte det.

Ressursbank for et likeverdig system, og da tenker vi at det er viktig at denne er hos Udir, slik at dette sikres. Og at det kvalitetssikres for bruk i klasserommet. Særlig ser vi i Skolenes landsforbund at dette er et stort behov innen den samiske skolen, der det er store utfordringer i forhold til undervisningsmateriell.

Vi ønsker at dagens læreplan speiles i kvalitetsutviklingssystemet ved at en går bort fra å måle kunnskapsmål og over på å måle kompetansemål, det mener vi at gjennomføres ved disse punktene;

- Skolenes landsforbund er enig med Utvalget for kvalitetssikring i skolen når de foreslår å avvikle dagens nasjonale prøver og å utvikle nye læringsstøttende prøver som ikke legger til rette for rangering av skoler. Læringsstøttende prøver som gir umiddelbar tilbakemelding til lærere og elever, vil kunne være av stor verdi. Tar man også bort muligheten til rangering av skoler på bakgrunn av resultatene, vil det føre til at det faglig-pedagogiske fokuset styrkes på bekostning av fokuset på å få høyest mulig rangering i lokalavisene. Derfor er Skolenes landsforbund enig med mindretallet om å sette de nasjonale prøvene på pause, eller gjennomføre sjeldnere, til nye tester er utviklet.
- Vi ønsker en ny skolemiljøundersøkelse som erstatter dagens elevundersøkelse, og som også skal utføres på 1 – 4 trinn, det er viktig her med en god utredning.

- Vi ønsker å avvikle eksamen på 10 trinn, dersom det ligger et godt system for standpunktvurdering som er kvalitetssikret.

- Forslaget om et introduksjonsår stiller vi oss bak, dersom det også medfører tid for veileder. Det ligger allerede en økonomisk ramme her, den bør økes til også å gjelde veileder.
- Det er viktig med forskningsbasert kunnskap, og forskning og innovasjon. Men vi er usikre på om nytteverdien er like stor som kostverdien i et ph.d prosjekt.

- I tillegg anser Skolenes landsforbund det som svært viktig at formålet skal være tydelig for alle aktørene, og er enige i at en ikke må miste formålet av syne; å sikre elevene en god opplæring i et miljø hvor de trives og mestrer, slik det tydelig står i overordnet del.

Det er mange positivt ladede ord med i mandatet som utvalget har fått. Oppgaven var å lage et kvalitetsutviklingssystem som skal bidra til elevmedvirkning, inkludering, sterke profesjonsfellesskap og tillitsbasert styring. Store ord som alle sammen krever tid, kapasitet og kompetanse. Og nettopp dette er det lærere etterlyser over alt. Tid til å skape og styrke samspillet mellom lærer og elev, og diskutere og dele i profesjonsfellesskapet. Kapasitet til å tolke resultatene som kommer i både de nasjonale, lokale, formelle og uformelle vurderingssituasjonene, og kompetanse til å benytte seg av kunnskapen og til å hjelpe elever med å oppnå de kompetansemålene de trenger for å strekke seg. Vi må dermed dreie det nye kvalitetsutviklings-systemet fra å være basert på mål som rangerer både elever, lærere, skoler og kommuner, til et tillitsbasert system. Det kan ikke være slik at en skal måle for å rangere.

Mette J. Walker

Forbundsleder, Mette J Walker

Forbundssekretær, Lene Bakkedal